

ไข้เลือดออก

● ไข้เลือดออกเป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่พบบ่อยที่สุดและระบาดเร็วที่สุดในบรรดาโรคติดเชื้อที่นำโดยแมลง (arthropod-borne viral illness) ปัจจุบันพบโรคนี้ใน ๑๒๘ ประเทศและมีผู้ติดเชื้อปีละ ๕๐ - ๑๐๐ ล้านคนจำนวนประชากรประมาณ ๒-๓ พันล้านคนที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่มียุงลาย ภาวะโลกร้อน (climate change) ทำให้หลายพื้นที่ในโลกที่ไม่เคยมียุงลายกลับทำให้ยุงลายอยู่และแพร่เชื้อไข้เลือดออกได้ นานที่นำเชื้อได้แก่ ยุงลาย Aedes ที่อยู่ในบ้าน เรียกว่า ยุงลายบ้าน (Aedes aegypti), ยุงลายที่อยู่ในสวนเรียกว่า ยุงลายสวน (Aedes albopictus) ยุงทั้งสองชนิดนี้พบในพื้นที่ยุโรปทั่วโลก ยุงมักจะกัดคนในเวลากลางวัน ยุงที่มีเชื้อจะถ่ายเทเชื้อไปสู่ไข่และลูกน้ำได้ด้วย ทำให้มีเชื้อโรคระบาดอยู่ในพื้นที่ได้นานกว่าช่วงชีวิตของยุง ๑ ตัว¹

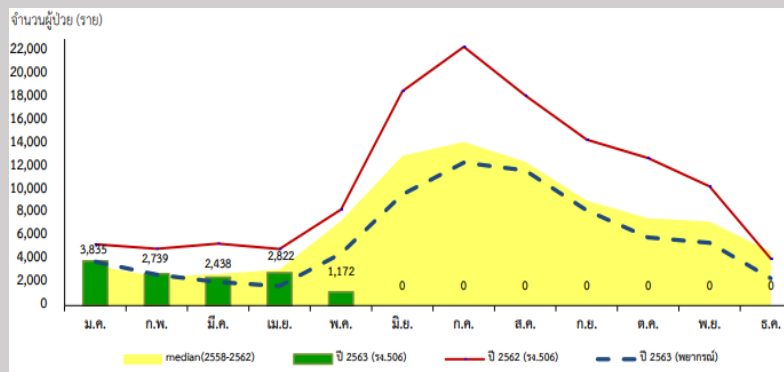
เชื้อไวรัสเดงกีซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 สายพันธุ์ คือ DENV-1, DENV-2, DENV-3 DENV-4 นั้นมียุงลายตัวเมียเป็นพาหะนำโรค เมื่อยุงลายดูดเลือดผู้ป่วยที่มีเชื้อไวรัสเดงกี เชื้อจะเข้าไปฝังตัวภายในกระเพาะและต่อมน้ำลายของยุงโดยมีระยะฟักตัวประมาณ 8-12 วัน เมื่อยุงที่มีเชื้อไวรัสไปกัดคนอื่น ๆ ต่อเชื้อไวรัสก็จะเข้าสู่กระแสเลือดของผู้ที่โดนกัด ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกตามมา

ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกที่เคยได้รับเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใดจะมีภูมิคุ้มกันเฉพาะสายพันธุ์นั้น หากได้รับเชื้อไวรัสสายพันธุ์ที่ต่างออกไปจากครั้งแรกก็สามารถเป็นไข้เลือดออกได้อีก และโดยทั่วไปอาการของโรคครั้งที่สองมักรุนแรงกว่าครั้งแรก

ทั้งนี้ ในแต่ละปีพบว่ามีอาการกระจายของเชื้อทั้ง 4 สายพันธุ์หมุนเวียนกัน และมีเชื้อที่เด่นแตกต่างกันไป ทำให้มีการระบาดของโรคมาโดยตลอด เนื่องจากประชาชนไม่มีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสสายพันธุ์นั้นๆ²

สถานการณ์ไข้เลือดออกในประเทศไทย³

● จากการรายงานของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ในสัปดาห์ที่ 19 ของปี 25๕๓ พบว่ามีผู้ป่วยจำนวน 13,๐๐๘ ราย คิดเป็นอัตราป่วย 19.๕2 ต่อประชากรแสนคน และจำนวนผู้เสียชีวิต 10 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตาย 0.๐8 % ณ ช่วงเวลาเดียวกันปี 25๕๓ มีรายงานผู้ป่วย น้อยกว่าปี 25๕2 ร้อยละ 41

	25๕๓	25๕๒	25๕๑	25๕๐	25๔๙	25๔๘
ป่วย(ราย)	13,๐๐๘	22,2๐3	11,7๐4	11,๐๕2	17,๕14	1๕,171
ตาย(ราย)	10	28	1๕	19	1๕	10
อัตราป่วยต่อแสนประชากร	19.๕2	๓3.๕1	17.78	1๕.91	2๕.92	24.8๓
อัตราป่วยตาย(%)	0.๐8	0.13	0.14	0.17	0.09	0.0๕

อาการของโรคไข้เลือดออก²

● อาการของผู้ที่ติดเชื้อไวรัสเดงกีนั้นหากไม่รุนแรงมากยังไม่ถือว่าเป็นโรคไข้เลือดออก แต่จัดอยู่ในกลุ่มของโรคไข้เดงกี (dengue fever) ซึ่งอาการที่พบได้แก่ ปวดศีรษะ ปวดกระบอกตา ปวดเมื่อยตามตัว ปวดข้อหรือกระดูก มีผื่นขึ้น คล้ายผื่นของโรคหัด และอาจมีอาการไข้เลือดออก หรือไม่มีก็ได้ ส่วนโรคไข้เลือดนั้น นอกจากจะมีอาการเช่นเดียวกับโรคไข้เดงกีแล้ว ยังมีอาการอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของโรค คือ

- มีไข้สูงเฉียบพลันเกิน 38 องศาเซลเซียสประมาณ 2-7 วัน
- คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร
- หน้าแดง อาจพบจ้ำเลือดหรือจุดเลือดออกสีแดงเล็กๆ ตามผิวหนัง หรือมีเลือดออกบริเวณอื่น เช่น เลือดกำเดาไหล เลือดออกตามไรฟัน ปัสสาวะ อุจจาระมีเลือดปน
- ปวดท้องอย่างรุนแรง กดเจ็บชายโครงด้านขวา

ในรายที่มีอาการรุนแรงมาก หลังจากมีไข้มาแล้วหลายวันผู้ป่วยอาจเกิดภาวะการไหลเวียนโลหิตล้มเหลวหรือภาวะช็อก และเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า กลุ่มอาการไข้เลือดออกช็อก (dengue shock syndrome) โดยผู้ป่วยจะมีอาการกระสับกระส่าย ปลายมือปลายเท้าเย็น ปัสสาวะน้อยลง ไข้ลดลงอย่างรวดเร็ว ความดันโลหิตลดต่ำ วัดชีพจรไม่ได้

สำหรับผู้ป่วยที่ไม่มีภาวะช็อก หลังจากมีไข้สูง 2-7 วัน ไข้จะเริ่มลดลง ระบบไหลเวียนโลหิตเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ ความดันโลหิตและชีพจรเริ่มคงที่ เมื่อผ่านไป 2-3 วันจึงเข้าสู่ระยะหายเป็นปกติ ผู้ป่วยจะมีแรงมากขึ้น เริ่มรับประทานอาหารได้ อาการปวดท้องดีขึ้น ระยะนี้มักพบผื่นแดงและคันตามฝ่ามือและฝ่าเท้าซึ่ง จะหายได้เองภายใน 1 สัปดาห์

การรักษา²

● ปัจจุบันยังไม่มียาด้านเชื้อไวรัสสำหรับโรคไข้เลือดออก การรักษาจึงเป็นไปตามอาการเมื่อระดับประคองให้ร่างกายของผู้ป่วยกลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งในรายที่อาการไม่รุนแรง โรคไข้เลือดออกอาจหายได้เองภายใน 2-7 วัน

สำหรับการดูแลอาการเบื้องต้น ผู้ป่วยควรดื่มน้ำผลไม้หรือน้ำเกลือแร่เพื่อป้องกันภาวะขาดน้ำ เช็ดตัวด้วยน้ำอุ่นเมื่อลดไข้เป็นระยะๆ รับประทานอาหารอ่อน งดอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีสีคล้ายเลือดเพื่อไม่ให้เกิดการวินิจฉัยผิดพลาดเคลื่อนอาจรับประทานยาลดไข้ เช่น พาราเซตามอลได้ในปริมาณที่แพทย์สั่งเท่านั้น ห้ามรับประทานยาแอสไพริน และยาในกลุ่ม NSAID เด็ดขาดเพราะอาจทำให้เลือดออกง่ายและมากขึ้น

หากพบว่าผู้ป่วยอาเจียนมาก ปวดท้องมาก ไข้ลดลงอย่างรวดเร็ว ตัวเย็นผิดปกติ ไม่ปัสสาวะนานกว่า 6 ชั่วโมง ควรรีบมาพบแพทย์โดยเร็วที่สุด

การป้องกัน⁴

1. ป้องกันยุงลายกัด ยุงลายมักจะกัดคนในเวลากลางวัน ควรนอนในมุ้งหรือติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุงเข้ามาในบ้าน หลีกเลี่ยงการอยู่บริเวณมุมอับชื้น ทายากันยุงที่สกัดจากพืชธรรมชาติ

2. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายให้หมดไป ยุงลายจะเพาะพันธุ์ในน้ำใส ในภาชนะที่เก็บน้ำใช้ในบ้าน เช่น โถงน้ำ ถังรองขาตู้กันมด แจกันดอกไม้ ภาชนะนอกบ้านที่มีน้ำขัง เช่น ยางรถยนต์ การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายกระทำได้ด้วย

- ภาชนะที่ใช้น้ำต้องมีฝาปิดให้มิดชิด
- ใช้ทรายกำจัดลูกน้ำใสในภาชนะขังน้ำ
- ทำลายภาชนะที่ไม่รู้ว่าเป็น เพราะอาจมีน้ำขังได้
- ปลอ่ยปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูงในภาชนะที่มีน้ำขังขนาดใหญ่ เช่น อ่างบัว
- เปลี่ยนน้ำในภาชนะเล็ก ๆ เช่น แจกันทุก 7 วัน
- ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในบ้านและรอบบ้านให้เป็นระเบียบ
- ขัดขอบภาชนะทุกครั้งที่เปลี่ยนน้ำเพื่อทำลายไข่ยุงลาย

แหล่งอ้างอิง

1. อมร ลีลาธวี. ใช้เลือดออก [อินเทอร์เน็ต]. [ม.ป.ท.]: [ม.ป.พ.]; 25๕2 [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พ.ค. 25๕3]. จาก: https://tmc.or.th/pdf/tmc_knowledge-03.pdf
2. Bumrungrad. โรคไข้เลือดออก [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.]; 25๕๓ [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พ.ค. 25๕3]. จาก: <https://www.bumrungrad.com/th/conditions/dengue-hemorrhagic-fever>
3. กองโรคติดต่อฯ โดยแมลง. สถานการณ์ไข้เลือดออก [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: [ม.ป.พ.]; 25๕๓ [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พ.ค. 25๕3]. จาก: <https://drive.google.com/file/d/1fcsOpAlU8T3KuLvOpIF1IL1bpTCERuVK/view>
4. สสส. วิธีป้องกันโรคไข้เลือดออก [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.]; 25๕1 [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พ.ค. 25๕3]. จาก: <https://www.thaihealth.or.th/Content/40458-%E0%B7%E0%B4%E0%B8%98%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B9%84%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%97%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B8%AD%E0%B8%81.html>